

**Broedvogels van Larserbos,
Larservaartbos en Gruttoveld/
Rassenbeektochtstrook
in 2017**

Willem van Manen &
Symen Deuzeman

Sovon-rapport 2018/06

Broedvogels van Larserbos, Larservaartbos en Gruttoveld/ Rassenbeektochtstrook in 2017

Willem van Manen en Symen Deuzeman

Sovon-rapport 2018/06
Dit rapport is samengesteld
in opdracht van
Het Flevo-landschap

Nat u u r d i c h t b i j
HET FLEVO
LANDSCHAP

Colofon

© Sovon Vogelonderzoek Nederland 2018

ISSN 1382-6255

Dit rapport is samengesteld in opdracht van Stichting Het Flevo-landschap.

Wijze van citeren: van Manen W & Deuzeman S. 2018. Broedvogels Larserbos, Larservaartbos en Gruttoveld/Rassenbeektochtstrook in 2017. Sovon-rapport 2018/06. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Foto's: Willem van Manen en Symen Deuzeman

Niets uit dit rapport mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar worden gemaakt d.m.v. druk, fotokopie, microfilm, of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Sovon en/of opdrachtgever.

Inhoud

Inhoud.....	1
1. Inleiding.....	2
2. Gebiedsbeschrijving	3
3. Werkwijze en omstandigheden in 2017	6
3.1. Veldwerk.....	6
3.2. Interpretatie	6
3.3. Weersomstandigheden.....	7
4. Resultaten.....	8
4.1. Soorten en aantallen	8
4.2. Vergelijking met eerdere karteringen	9
4.2.1. Larserbos	9
4.2.2. Larservaartbos	10
4.2.3. Gruttoveld en Rassenbeektochtstrook.....	11
4.3. Soortbesprekingen	13
4.4. Enkele waarnemingen van niet-broedvogels	17
5. Evaluatie.....	18
6. Literatuur	19
Bijlage 1. Vastgestelde aantallen van een aantal soorten in het Gruttoveld.	20
Bijlage 2. Verspreidingskaarten 2017	21

1. Inleiding

In het voorjaar van 2017 zijn enkele terreinen van Het Flevo-landschap (572,3 ha) geïnventariseerd op broedvogels. Het ging om het Larserbos (322,0 ha), Larservaartbos (195,2 ha) in Oostelijk Flevoland en het Gruttoveld en Rassenbeektochtstrook (55,1 ha) in Zuidelijk Flevoland. Sovon Vogelonderzoek Nederland voerde de inventarisatie uit in opdracht van Het Flevo-landschap. De inventarisaties hebben ten doel de betekenis van de gebieden of delen daarvan voor broedvogels vast te stellen en daarmee beheer beter te kunnen evalueren. Het basismateriaal van de inventarisatie is opgeslagen op het Sovon-bureau te Nijmegen. Digitale bestanden van de waarnemingen zijn terug te vinden in de archieven van Sovon en Het Flevo-landschap. Lukas van Lier begeleidde de klus vanuit Het Flevo-landschap en wordt bedankt voor hulp bij de totstandkoming van het rapport.

Een ongewoon beeld voor Flevoland: struik- en dopheide op de zandige randen van de plassen in het Larserbos. 29 mei 2017 (Willem van Manen).

2. Gebiedsbeschrijving

De ligging van de onderzochte gebieden (tezamen 572,3 ha) is weergegeven in Figuur 1.

Figuur 1. Ligging van de in 2017 gekarteerde gebieden: Larserbos (322,0 ha), Larservaartbos (195,2 ha), Gruttoveld en Rassenbeektochtstrook (55,1 ha).

Het Larserbos (322 ha) is aangelegd vanaf 1966. Het wordt aan de zuidwestkant begrensd door de Larservaart en het Larservaartbos en aan de overige zijden door grootschalig agrarisch gebied met verspreide boerderijen.

Het grootste gedeelte bestaat uit bos. Meest voorkomende boomsoorten zijn populier, es, zomereik, beuk en esdoorn, en er is sprake van een gevarieerde tussen- of randbeplanting met zoete kers, veldesdoorn, haagbeuk, vlier, meidoorn en liguster. In tegenstelling tot veel andere bossen in Flevoland zijn er relatief veel intacte populierenpercelen. Naalddhout komt voor in de vorm van enkele verwaaide perceeltjes fijnspaar, alsmede enkele verdwaalde Corsicaanse dennen. Ondergroei in delen van het bos waar veel licht op de bodem valt, zoals het populierenbos, bestaat uit hoog opschietende brandnetel, soms gemengd met kleefkruid. In donkerder percelen, zoals die met es, esdoorn en beuk staat ook brandnetel, maar veel ijler en lager.

Een brede tocht (Reigertocht) snijdt het gebied in tweeën en in de zuidelijke hoek is een grote, met de Larservaart verbonden grote plas, waarin twee eilanden. Op het grootste eiland staat een veldesdoornbos. De oevers van de plas en de bredere sloten zijn lokaal voorzien van een rietkraag, maar er zijn ook zandstrandjes, met, bijzonder voor Flevoland, op plekken heidevegetatie met vrij veel struikhei en dophei. In de oosthoek ligt een door bos omgeven enclave hooiland.

Binnen het gebied liggen twee huisjesparken die het hele jaar worden bewoond. Mede hierdoor is, het Larserbos voorzien van een uitgebreid padennet. Desondanks blijven de meeste bewoners van de huisjes op- of dichtbij de parken en is het overwegend rustig in het bos. Gedurende de inventarisatieperiode werden de strandjes geregeld, maar nooit intensief bezocht door mensen.

Aaneengesloten, oude populierenopstanden beginnen zeldzaam te worden in Flevoland, maar komen relatief veel voor in het Larserbos. 13 april 2017 (Willem van Manen).

Het Larservaartbos (195,2 ha) is een bijna 10 km lange strook bos tussen de Larservaart en de vierbaansweg N302. Bos, aangeplant vanaf 1967, beslaat het grootste deel van het gebied en voornaamste boomsoorten zijn es, zomereik, beuk en populier, met tussen- en randbeplantingen van berk, zoete kers, esdoorn, meidoorn, vlier en liguster. De meeste populierenpercelen zijn zwaar gedund of beschadigd door wind en hebben een open karakter. Daardoor staat er een dichte vegetatie van brandnetel en kleeftkruid. De enkele perceeltjes sitkaspar en Corsicaanse den zijn sterk verwaaid en hebben eveneens een rijke ondergroei, vaak ook met braam.

In het gebied liggen twee plassen. De meest noordelijke is omgeven door enkele rietkragen en ruigte en heeft daardoor een open karakter. De zuidelijke plas is omgeven door bos en is eveneens omzoomd met enkele rietkragen. Op de gemaaide taluds van deze plas staat aan de noordzijde bijna bodembedekkend reuzenpaardenstaart.

Door de hele lengte van het gebied loopt een verhard fietspad, dat evenwel zeer weinig wordt gebruikt. Er heerst veel omgevingslawaai vanwege de drukke vierbaansweg en het nabije Lelystad Airport.

Het Gruttoveld (47 ha) is een fragment van wat ooit het meer dan 1.000 ha grote weidevogelterrein en ganzenopvanggebied De Ganzengouw had moeten worden. Het plan sneuvelde destijds omdat het tijdens de inrichting ingeruild moest worden tegen de grazige randzone van de Oostvaardersplassen. Over bleef het huidige reservaat, een open graslandgebied, met een extensief, op weidevogels gericht beheer. Het gebied bestaat uit een kern van natte graslanden met een geleidelijke overgang naar droger grasland naar de buitenrand. Een probleem is het voldoende nat houden van het terrein. De ondergrond is plaatselijk zanderig, waardoor het uit de Rassenbeektocht opgepompte water weer snel wegzakt. Middels een diepe slenk en een aantal windmolens werd getracht het noordelijke deel van het grasland nat te houden, zeker gedurende het vroege voorjaar. Dit lukte echter onvoldoende. In de winter/vroege voorjaar van 2016/17 hebben daarom herstelwerkzaamheden plaatsgevonden, waarbij om een groot deel van het reservaat een dijk is aangelegd. Tijdens de ronde op 1 april waren de werkzaamheden in een afrondende fase, maar stond het gebied nog droog. Tijdens de ronde op 22 april was er water ingepompt vanuit de Rassenbeektocht en stond er behoorlijk veel water in de slenk

en was het grasland behoorlijk nat. Op 12 mei stond er al beduidend minder water in de slenk en de rondes erna bleek dat er mogelijk nog ergens een lek aanwezig was en stond de slenk nagenoeg droog. De graslanden werden voor een deel bemest met ruige stalmest, in de praktijk vooral op de percelen oostelijk van de slenk. De structuur van het gras is hier erg hoog en dicht. Door het gebied lopen diverse sloten. Een deel daarvan is begroeid met overjarig riet.

Op 1 april (links), voor veel soorten de vestigingsperiode, stond er nauwelijks water in de slenk in het Gruttoveld. Vermoedelijk kwam het water (rechts op 22 april) voor veel soorten net te laat, misschien maar goed ook, want reeds begin juni (onder) was de hele slenk al uitgedroogd (Symen Deuzeman).

De Rassenbeektochtstrook (8,6 ha) is een lange strook die bestaat uit een hoge wal van kleigrond, afkomstig uit de aangrenzende Rassenbeektocht. Het noordwestelijke deel bestaat hoofdzakelijk uit vlierstruwelen met brandnetelruigte, een opgaande bomensingel met essen en wilgen en aanplanten van doornstruwelen (sleedoorn, hondsroos en meidoorn). Het oostelijke deel ter hoogte van het Gruttoveld is beduidend lager qua opslag en bestaat meer uit riet- en brandnetelruigte met vlierstruwelen. Langs de hele Rassenbeektocht is een smalle rietkraag aanwezig, die aan de westzijde in het voorjaar tot ontwikkeling moest komen, omdat de tocht aan deze in de zomer van 2016 vergraven is t.b.v. aanleg van natuurvriendelijke oevers. Aan de oostzijde (de kant van de akkers) was overjarig riet aanwezig. Er liggen zeven poelen langs de tocht, eind jaren negentig gegraven.. Een deel van deze poelen staat in open verbinding met de Rassenbeektocht. In en rondom de poelen is riet opgeslagen. Her en der was in de winter van 2016/17 opgaande bosopslag gekapt, met name essen. Ten opzichte van 2014 is het deel van de tocht zuidelijk van de Winkelweg niet gekarteerd.

3. Werkwijze en omstandigheden in 2017

Bij het verzamelen van broedvogelgegevens in terreinen van Het Flevo-landschap zijn de volgende aspecten van belang:

- verspreiding en aantal territoria van de broedvogelsoorten
- aantalsontwikkeling van de broedvogelsoorten
- relatie tussen het beheer en broedvogels

3.1. Veldwerk

In grote lijnen is de uitgebreide territoriumkartering toegepast, zoals beschreven in Van Dijk & Boele 2011. Bij de kartering lag de nadruk op de soorten van de SNL-lijst, plus aanvullende soorten van BMP-B. In alle terreinen werden vijf inventarisatieronden uitgevoerd in de periode maart-juli (Tabel 1), aangevuld met 1-2 rondes in de ochtend-of avondschemer.

In totaal is 77 uur en 13 minuten besteed aan veldwerk, 58 uur en 15 minuten in het Larser- en Larservaartbos en 18 uur en 58 minuten in het Gruttoveld. Per hectare komt dit neer op 6.8 minuten in het Larser- en Larservaartbos en 20.6 minuten in het Gruttoveld (tabel 1). De meeste veldbezoeken begonnen rond zonsopgang en duurden tot in de middag. De af te leggen route (te voet of per fiets) werd aangepast aan de terreingesteldheid. In het Larservaartbos werden de stroken aan de noordoostzijde van de vaart gekarteerd vanaf de overzijde van de Larservaart. Hierdoor kunnen enkele territoria zijn gemist in de twee uitsteeksels (zie overzichtskaart en verspreidingskaarten). De beide huisjesparken in het Larserbos (geen eigendom Het Flevo-landschap) werden vanaf de randen meegekarteerd. De territoria zijn wel weergegeven op de verspreidingskaarten.

Territoria werden voornamelijk vastgesteld aan de hand van zingende of baltsende vogels. In geval van zeldzame soorten en soorten met een grote, overlappende territoria of leefgebieden, werd geprobeerd een zo hoog mogelijke (nestindicatieve) broedcode te verzamelen en de nestplaats zo nauwkeurig mogelijk te lokaliseren. Dit om te voorkomen dat niet-broedvogels werden meegeteld en om over- of ondertelling van moeilijk karteerbare soorten te voorkomen. Tijdens de inventarisatie lag de focus op het verzamelen van uitsluitende waarnemingen, dat wil zeggen waarnemingen van tegelijkertijd zingende of baltsende individuen.

Van roofvogels werden nesten opgezocht. En in het Larservaartbos werd op 24 juli een bezoek gebracht voor inventarisatie van Wespandief, waarbij gedurende een lange periode op een afstand van de bosrand de lucht boven het bos werd gescand.

Tabel 1. Bezoektijden in de onderzoeksgebieden.

Larser- en Larservaartbos			Gruttoveld		
Datum	Begin	Eind	Datum	Begin	Eind
27-3	6:10	14:25	1-4	8:10	12:06
28-3	6:00	10:35	22-4	8:32	12:44
13-4	6:45	15:40	12-5	7:50	11:40
14-4	9:40	12:35	7-6	6:46	11:04
4-5	4:15	9:55	5-7	8:19	11:01
13-5	5:15	13:25			
29-5	4:40	15:15			
24-7	8:00	17:10			

3.2. Interpretatie

In het veld werden de waarnemingen, voorzien van broedcode, ingetekend op veldkaarten. Later werden deze gedigitaliseerd en ingevoerd in het autoclusterprogramma van Sovon. Clustering van waarnemingen tot territoria gebeurde op basis van de criteria zoals beschreven in van Dijk & Boele (2011), maar met een lichte aanpassing vanwege het geringe aantal bezoeken (5 in plaats van 8). Nestvondsten of nestindicatieve waarnemingen telden in alle gevallen mee. De stippen op de verspreidingskaarten zijn de locaties van waarnemingen met de hoogste broedcode of anders de laatste meetellende waarneming binnen de geïnterpreteerde territoria.

3.3. Weersomstandigheden

Het weer is van invloed op de activiteit van vogels en daardoor op de doelmatigheid van het inventariseren. Harde wind, neerslag en lage temperaturen zijn belemmerende factoren. Tabel 2 geeft een globale indruk van de omstandigheden gedurende het broedseizoen 2017. Tijdens de bezoeken waren de weersomstandigheden overwegend gunstig.

Tabel 2. Enkele weersvariabelen (gemiddelde temperatuur, dagelijks aantal zonuren en duur neerslag) in de periode maart-juni 2017, op basis van gegevens van het KNMI, station De Bilt. Ref staat voor langjarig gemiddelde (1981-2010).

Maand	Temperatuur (°C)		Zonuren		Neerslag (mm)	
	2017	Ref	2017	Ref	2017	Ref
Maart	8,6	6,2	178	125	54	68
April	8,6	9,2	200	178	25	44
Mei	15,0	13,1	226	213	29	61
Juni	18,0	15,6	231	201	62	68
Juli	17,9	17,9	207	211	110	78

Opschietende reuzenpaardestaart op de oplopende, zandige oever van een plas in het Larservaartbos. 27 maart 2017 (Willem van Manen).

4. Resultaten

4.1. Soorten en aantallen

In totaal zijn 69 soorten broedvogels vastgesteld in de gebieden samen (Tabel 3). Winterkoning, Roodborst, Merel, Tjiftjaf, Fitis, Koolmees, Pimpelmees en Vink waren in alle gebieden aanwezig, maar zijn niet gekarteerd. Het soortenaantal bedroeg 46 in het Larserbos, 46 in het Larservaartbos en 49 in het Gruttoveld en Rassenbeektochtstrook. In totaal komen twaalf soorten voor op de Rode Lijst (Van Beusekom et al. 2005), waarbij acht zijn aangemerkt als gevoelig en vier als kwetsbaar. In het Larserbos werden vijf Rode Lijst-soorten vastgesteld, in het Larservaartbos zes en in het Gruttoveld en Rassenbeektochtstrook negen. Het soortenaantal hangt rechtstreeks samen met het aantal habitats dat voorkomt in de gebieden. Het aantal Rode Lijst-soorten heeft te maken met het voorkomen van open- en natte terreinen.

Tabel 3. Aantallen en dichtheden van broedvogels per gebied. +=aangetroffen, RL=Rode Lijst-status, GE=gevoelig, KW=kwetsbaar.

Soort	Larserbos		Larservaartbos		Gruttoveld		RL
	N	N/100 ha	N	N/100 ha	N	N/100 ha	
Knobbelzwaan	1	0.3	2	1.0	-	-	
Grauwe Gans	-	-	-	-	11	20.0	
Nijlgans	-	-	-	-	1	1.8	
Bergeend	-	-	-	-	1	1.8	
Kuifeend	2	0.6	-	-	1	1.8	
Krakeend	1	0.3	2	1.0	9	16.3	
Wilde Eend	3	0.9	9	4.6	11	20.0	
Fazant	-	-	-	-	1	1.8	
Fuut	3	0.9	1	0.5	-	-	
Wespendief	1	0.3	-	-	-	-	
Havik	1	0.3	-	-	-	-	
Buizerd	6	1.9	7	3.6	1	1.8	
Meerkoet	5	1.6	3	1.5	4	7.3	
Scholekster	-	-	-	-	1	1.8	
Kleine Plevier	-	-	-	-	1	1.8	
Kievit	-	-	-	-	5	9.1	
Grutto	-	-	-	-	2	3.6	GE
Tureluur	-	-	-	-	1	1.8	GE
Holenduif	1	0.3	-	-	1	1.8	
Houtduif	19	5.9	13	6.7	6	10.9	
Zomertortel	3	0.9	1	0.5	-	-	KW
Koekoek	1	0.3	1	0.5	1	1.8	KW
Ijsvogel	-	-	1	0.5	1	1.8	
Grote Bonte Specht	44	13.7	12	6.1	1	1.8	
Wielewaal	4	1.2	-	-	-	-	KW
Ekster	-	-	-	-	2	3.6	
Gaai	25	7.8	11	5.6	3	5.4	
Zwarte Kraai	1	0.3	3	1.5	2	3.6	
Goudhaan	7	2.2	1	0.5	-	-	
Matkop	4	1.2	-	-	3	5.4	GE
Boerenwaluw	-	-	1	0.5	-	-	GE
Staartmees	11	3.4	10	5.1	-	-	
Fluiter	1	0.3	-	-	-	-	
Braamsluiper	-	-	1	0.5	-	-	
Grasmus	6	1.9	23	11.8	16	29.0	
Tuinfluiter	36	11.2	40	20.5	13	23.6	
Zwartkop	173	53.7	131	67.1	19	34.5	

Soort	Larserbos		Larservaartbos		Gruttoveld		RL
	N	N/100 ha	N	N/100 ha	N	N/100 ha	
Sprinkhaanzanger	-	-	5	2.6	-	-	
Spotvogel	-	-	2	1.0	1	1.8	GE
Bosrietzanger	7	2.2	47	24.1	19	34.5	
Kleine Karekiet	8	2.5	47	24.1	33	59.9	
Rietzanger	-	-	1	0.5	-	-	
Boomklever	48	14.9	9	4.6	-	-	
Boomkruiper	42	13.0	32	16.4	-	-	
Spreeuw	4	1.2	1	0.5	-	-	
Zanglijster	64	19.9	80	41.0	6	10.9	
Grote Lijster	6	1.9	4	2.0	-	-	
Nachtegaal	2	0.6	11	5.6	1	1.8	KW
Blauwborst	-	-	1	0.5	7	12.7	
Gekraagde Roodstaart	2	0.6	-	-	-	-	
Roodborsttapuit	-	-	-	-	2	3.6	
Heggenmus	17	5.3	26	13.3	9	16.3	
Gele Kwikstaart	-	-	-	-	5	9.1	GE
Witte Kwikstaart	-	-	-	-	3	5.4	
Boompieper	2	0.6	-	-	-	-	
Graspieper	-	-	-	-	6	10.9	GE
Groenling	5	1.6	25	12.8	1	1.8	
Putter	11	3.4	15	7.7	4	7.3	
Kneu	-	-	4	2.0	8	14.5	GE
Appelvink	60	18.6	32	16.4	-	-	
Rietgors	1	0.3	4	2.0	13	23.6	

4.2. Vergelijking met eerdere karteringen

4.2.1. Larserbos

Het Larserbos is gekarteerd in 2000 (Koopmans & Jalving 2001) en in 2009 (Sikkema & Koopmans 2010). Voor het gevoel zijn de aantallen goed vergelijkbaar en de trends zijn goed te herleiden op de ontwikkelingen in het gebied.

Watervogels laten geen ingrijpende verschillen zien en waren sowieso steeds in klein aantal aanwezig. Bij de roofvogels is Sperwer afgevallen (maar zie soorttekst) en heeft Wespindief zich gevestigd. Soorten van rietrijke oevers als Waterral, Blauwborst en Kleine Karekiet zijn afgenomen in aantal of verdwenen hetzelfde geldt voor soorten van open ruigte als Fazant, Sprinkhaanzanger, Bosrietzanger en Grasmus. Ook soorten van jonge bosstadias (Tuinfluiter, Nachtegaal, Spotvogel) tot en met de stakenfase (Zomertortel, Matkop) zijn in aantal gedaald. Soorten van ouder bos (Boomklever, Boomkruiper, Grote Bonte Specht en Appelvink) zijn sterk in aantal toegenomen. De enkele soorten van naaldhout, Goudhaan en Vuurgoudhaan, zijn in aantal afgenomen of verdwenen, vermoedelijk als gevolg van het aftakelen van de naaldhoutperceeltjes.

Minder makkelijk verklaarbaar aan de hand van successie, maar van toepassing op veel polderbossen, is de afname van Houtsnip, Kleine Bonte Specht en Koekoek. Het verdwijnen van de Glanskop is niet reëel. Het is niet aannemelijk dat de soort ooit voorkwam in het gebied. Bij zeer veel karteringen in gebieden zonder Glanskoppen (Noord-Drenthe, West-Brabant) is deze soort abusievelijk gemeld als broedvogel. Opmerkelijk, en niet in overeenstemming met trends in andere gebieden is de toename van Grote Lijster en het stabiele voorkomen van Wielewaal. Bij de laatste soort ligt de oorzaak mogelijk in de relatief ongeschonden staat van de populierenopstanden in het Larserbos.

Tabel 4. Vergelijking van broedvogelaantallen in het Larserbos met eerdere karteringen.

Soort	2000	2009	2017	Soort	2000	2009	2017
Knobbelzwaan	0	0	1	Matkop	11	7	4
Kuifeend	0	0	2	Glanskop	1	4	0
Krakeend	1	0	1	Staartmees	+	9	11
Wilde Eend	+	7	3	Fluiter	2	0	1
Fazant	1	0	0	Grasmus	16	11	6
Dodaars	0	1	0	Tuinfluiter	+	50	36
Fuut	2	5	3	Zwartkop	+	94	173
Wespendief	0	0	1	Sprinkhaanzanger	4	3	0
Havik	0	1	1	Spotvogel	3	0	0
Sperwer	1	1	0	Bosrietzanger	+	18	7
Buizerd	8	7	6	Kleine Karekiet	+	12	8
Waterral	1	0	0	Boomklever	0	12	48
Waterhoen	1	1	0	Boomkruiper	13	39	42
Meerkoet	+	6	5	Spreeuw	0	3	4
Houtsnip	9	3	0	Grote Lijster	1	4	6
Holenduif	4	6	1	Grauwe Vliegenvanger	7	2	0
Zomertortel	20	7	3	Nachtegaal	4	7	2
Koekoek	5	3	1	Blauwborst	1	0	0
Ransuil	1	0	0	Gekraagde Roodstaart	1	1	2
Grote Bonte Specht	17	17	44	Boompieper	3	0	2
Kleine Bonte Specht	1	0	0	Groenling	22	5	5
Wielewaal	9	3	4	Putter	7	6	11
Gai	+	7	25	Kneu	5	0	0
Zwarte Kraai	0	2	1	Appelvink	31	27	60
Goudhaan	11	9	7	Rietgors	1	0	1
Vuurgoudhaan	2	0	0				

4.2.2. Larservaartbos

Het Larservaartbos is eerder gekarteerd in 2000 (Koopmans & Jalving 2001) en in 2011 (van Manen & Deuzeman 2011). De broedvogelaantallen staan in tabel 5. In het materiaal zijn nauwelijks eenduidige trends te destilleren. Van de watervogels namen Knobbelzwaan, Wilde Eend en Krakeend in aantal toe, maar Nijlgans en Kuifeend verdwenen en Fuut en Meerkoet namen in aantal af. Van soorten die oevers met ruigte prefereren, deden de rietsoorten Kleine Karekiet en Rietzanger het goed, maar nam Blauwborst af. Vogels van Struwelen laten in het algemeen een toename zien ten opzichte van 2011, maar in 2011 waren de aantallen lager dan in 2000. Vermoedelijk heeft dit te maken met het aanvankelijk geleidelijk dichtgroeien van het gebied, maar vlak na de kartering in 2011 vonden sterke dunningen plaats, waardoor nieuw open terrein ontstond. Dit kan een verklaring zijn voor de relatief hoge aantallen van Grasmus, Heggenmus en mogelijk ook Putter. Dezelfde veranderingen leidden echter niet tot toename van Nachtegaal en Bosrietzanger. Voor de bosvogels is de kap van bos in 2012 waarschijnlijk gecompenseerd door de bijgroei. Aantallen van Grote Bonte Specht en Appelvink bleven gelijk. De sterke stijging bij Boomklever heeft vooral te maken met de kolonisatie van het gebied, waardoor delen die in 2011 in principe al geschikt waren, pas later zijn bezet. De Wielewaal verdween, mogelijk doordat er in het Larservaartbos geen gesloten populierenpercelen meer voorkomen. In het aangrenzende Larserbos bewoonden de Wielewalen uitsluitend dergelijk habitat. De Glanskoppen in 2000 berusten waarschijnlijk op foute determinatie (zie Larserbos).

Tabel 5. Vergelijking van broedvogelaantallen in het Larsevaartbos met eerdere karteringen.

Soort	2000	2011	2017	Soort	2000	2011	2017
Knobbelzwaan	0	0	2	Braamsluiper	0	0	1
Nijlgans	0	1	0	Grasmus	21	15	23
Kuifeend	3	2	0	Tuinfluitier	+	43	40
Krakeend	1	1	2	Zwartkop	+	89	131
Wilde Eend	+	5	9	Sprinkhaanzanger	5	3	5
Kwartel	0	1	0	Spotvogel	2	1	2
Fuut	5	0	1	Bosrietzanger	+	54	47
Havik	1	1	0	Kleine Karekiet	+	23	47
Buizerd	?	8	7	Rietzanger	0	0	1
Waterhoen	1	0	0	Boomklever	0	2	9
Meerkoet	+	5	3	Boomkruiper	22	13	32
Houtsnip	7	0	0	Spreeuw	+	1	1
Holenduif	5	0	0	Zanglijster	+	82	80
Houtduif	+	13	13	Grote Lijster	3	4	4
Zomertortel	5	0	1	Grauwe Vliegenvanger	4	1	0
Koekoek	4	1	1	Nachtegaal	4	10	11
Ijsvogel	0	0	1	Blauwborst	5	2	1
Grote Bonte Specht	10	12	12	Bonte Vliegenvanger	0	1	0
Wielewaal	3	2	0	Heggenmus	+	14	26
Gaai	+	+	11	Boompieper	1	1	0
Zwarte Kraai	?	3	3	Groenling	10	28	25
Goudhaan	3	0	1	Putter	16	2	15
Matkop	12	3	0	Kneu	8	4	4
Glanskop	2	0	0	Appelvink	23	34	32
Boerenwaluw	0	0	1	Rietgors	3	10	4
Staartmees	+	7	10				

4.2.3. Gruttoveld en Rassenbeektochtstrook

De aantalsveranderingen in het Gruttoveld en Rassenbeektochtstrook ten opzichte van 1999 (Jalving *et al.* 2000) en 2014 (Deuzeman 2015) staan vermeld in tabel 6. Van 1999 op 2014 namen veel watervogels en zelfs een aantal weidevogels in aantal toe. Naar de ontwikkeling in andere habitats moeten we raden, want in 1999 zijn veel minder soorten gekarteerd.

Van 2014 op 2017 zijn voor veel soorten de verschillen gering, met uitzondering van de weidevogels, die bijna unaniem in aantal afnamen of verdwenen (Veldleeuwerik). Dit kan deels zijn veroorzaakt door de werkzaamheden tijdens de vestigingsfase en het lek in de dijk, waardoor het gebied maar kort nat was.

Soorten van jong bos, vlier- en meidoornstruwelen en (riet-) ruigte langs de Rassenbeektocht namen in het algemeen een beetje toe. Er lijkt iets aan de hand met de Rietgors, die de laatste jaren in vrijwel alle terreinen van Het Flevo-landschap (en daarbuiten) in aantal afnam.

Tabel 6. Aantallen broedvogels in het Gruttoveld en de Rassenbeektochtstrook (exclusief deel ten zuiden van Winkelweg en inclusief de oostelijke oever van de Rassenbeektocht, die feitelijk geen eigendom is van Het Flevo-landschap.

Soort	1999	2014	2017	Soort	1999	2014	2017
Knobbelzwaan	1	0	0	Grote Bonte Specht	?	0	1
Grauwe Gans	0	12	11	Ekster	?	4	2
Nijlgans	0	1	1	Gaai	?	2	3
Bergeend	3	1	1	Zwarte Kraai	?	2	2
Kuifeend	0	1	1	Matkop	?	3	3
Slobeend	1	0	0	Veldleeuwerik	3	1	0
Krakeend	6	10	9	Staartmees	?	1	0
Wilde Eend	?	9	11	Grasmus	16	13	16

Soort	1999	2014	2017	Soort	1999	2014	2017
Soepeend	?	1	0	Tuinfluitter	?	8	13
Fazant	?	1	1	Zwartkop	?	21	19
Buizerd	2	0	1	Spotvogel	5	0	1
Meerkoet	?	1	4	Bosrietzanger	?	20	19
Waterral	0	1	0	Kleine Karekiet	?	60	62
Scholekster	1	1	1	Sprinkhaanzanger	0	1	0
Kluut	0	1	0	Zanglijster	?	1	6
Kleine Plevier	0	1	1	Nachtegaal	0	1	1
Bontbekplevier	0	1	0	Blauwborst	17	9	7
Kievit	6	9	5	Roodborsttapuit	0	1	2
Grutto	5	3	2	Heggenmus	?	4	9
Tureluur	0	4	1	Gele Kwikstaart	0	6	5
Holenduif	?	0	1	Witte Kwikstaart	?	1	3
Houtduif	?	6	6	Graspieper	15	8	6
Zomertortel	0	1	0	Groenling	4	2	1
Koekoek	2	3	1	Putter	2	2	4
Ransuil	0	1	0	Kneu	?	4	8
IJsvogel	0	0	1	Rietgors	24	20	13

In het open deel van het Gruttoveld zijn vanaf 1974 inventarisaties uitgevoerd. Aanvankelijk werden nesten gezocht in het zuidelijk deel van het gebied en in 1985-2001 zijn in veel jaren nestentellingen uitgevoerd in het hele Gruttoveld (exclusief de Rassenbeektocht en tussenliggende grondwal). Territoriumkarteringen zijn uitgevoerd vanaf 1988, maar aanvankelijk met grote tussenpozen. Alle resultaten staan in Bijlage 1, de resultaten van territoriumkarteringen zijn weergegeven in tabel 7. Het maximum aantal Grutto's is vastgesteld in 1987 (29 nesten!), en is daarna snel afgenomen. Graspieper en Veldleeuwerik laten een vergelijkbaar beeld zien. Soorten die tijdelijk gebaat zijn bij ingrepen in het landschap, zoals Kieviten, plevieren en Gele Kwikstaart, laten een meer schommelend beeld zien. Krakeend en Grauwe Gans zijn structureel toegenomen in de onderzoeksperiode.

Tabel 7. Resultaten van kartering van selectie van soorten in het open deel van het Gruttoveld, exclusief het aangrenzende deel van de Rassenbeektochtstrook.

Jaar	1988	1999	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2014	2017
Krakeend	0	3	8	5	5	8	6	6	7	3	8	8
Wintertaling	0	0	1	0	0	0	0	0	0	2	0	0
Slobeend	0	1	0	0	1	0	3	0	1	1	0	0
Kuifeend	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Scholekster	0	1	0	1	1	0	1	0	0	0	1	1
Kluut	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
Kievit	14	6	4	2	6	8	9	4	7	16	9	5
Grutto	10	5	3	0	2	1	6	4	3	5	3	2
Tureluur	0	0	2	1	1	2	3	1	0	4	4	1
Veldleeuwerik	13	3	2	3	2	2	1	2	0	1	1	0
Graspieper	10	16	23	29	19	22	17	13	15	14	8	6
Gele Kwikstaart	12	0	1	1	0	0	1	0	1	3	5	4
Knobbelzwaan	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bergeend	0	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1
Kwartel	0	0	0	0	1	0	0	0	0	2	0	0
Bontbekplevier	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
Kleine Plevier	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	1	1
Grauwe Gans	0	0	+	?	?	+	0	+	+	+	11	11
Paapje	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0/?	0	0

4.3. Soortbesprekingen

Grauwe Gans, N=11

In het Gruttoveld bevonden paren zich vooral langs de slenk en de brede geulen die waren gegraven bij de herinrichting van het reservaat. Op 22 april waren hier twee paar met resp. 4 en 5 pullen aanwezig en één paar langs de Rassenbeektocht met 9 pullen. Tijdens de ronde op 12 mei werden de meeste paren met pullen waargenomen. In totaal ging het om elf paren met pullen, die zich voor een deel in een grote groep ophielden.

Nijlgans, N=1

Gedurende het hele broedseizoen hield een paar Nijlganzen zich op langs de slenk in het Gruttoveld. Vermoedelijk is er niet gebroed, omdat er geen jongen werden gezien.

Fazant, N=1

Net als in 2014 was er nog één Fazant aanwezig in de het struweel langs de Rassenbeektocht. Op 22 april werd een vrouwtje waargenomen.

Wespendief, N=1

Alle in het voorjaar gevonden roofvogelnesten werden gecheckt op bewoning door Wespendief in het jaar daarvoor. Dit is vaak goed te zien aan het platte karakter met bladerresten in geval van een succesvol broedgeval. In geval van niet-succesvol broeden worden wel nesten gebouwd of opgebouwd, maar zijn deze in het volgende voorjaar niet altijd herkenbaar als zijnde van Wespendief. Een deel van de nesten is ook later in het seizoen gecontroleerd op bewoning, maar een aantal was erg slecht bereikbaar geworden door brandnetels of moeilijk terug te vinden.

Het territorium is gebaseerd op een opcircelende vogel uit het centraal oostelijke deel van het gebied op 24 juli. Even later werd deze vogel (geslacht van beide niet vast te stellen vanwege tegenlicht en afstand) vergezeld door een tweede, die in westelijke richting verdween richting het Natuurpark. Een van de vogels keerde na enige tijd terug en verdween op min of meer dezelfde locatie als waar eerder een vogel opcirkelde. Lang wachten leverde geen vervolgwaarneming op en het is niet waarschijnlijk dat succesvol is gebroed.

Havik, N=1

Het territorium is gebaseerd op een waarneming van een volwassen mannetje in het zuiden van het Larserbos in begin maart, een roepend volwassen mannetje in het westen van het Larserbos eind maart, zonder dat hier een nest aanwezig was, een roepende vogel bij een opgebouwd nest in het noorden van het Larserbos en een op dezelfde plek opcircelend mannetje op 24 juli. Dit chaotische patroon duidt op de aanwezigheid van een territoriale vogel, maar het is zelfs niet zeker dat er sprake is van een paar. Dit vage territorium in combinatie met de afwezigheid van Haviken in het Larservaartbos, bevestigen dat de Havik het allerminst makkelijk heeft in de provincie Flevoland.

Sperwer, N=0

Nabij beide campings in het Larserbos werden oude nesten gevonden van Sperwer, één in een fijnspar en één in een beuk. Op beide plekken werden geen sporen van Sperwers aangetroffen. Wel werd bij de zuidelijke camping op 13 april een vrouwtje waargenomen en op 23 juli cirkelde op min of meer dezelfde plek een paar. Voor het autoclusterprogramma (dat zich streng aan de regels houdt), bleek dit onvoldoende om tot een territorium te komen. Het nest in de beuk dateerde van 2016, maar het perceel was afgelopen winter gedund en ongeschikt geworden.

Buizerd, N=14

In tegenstelling tot de Havik lijkt de Buizerd goed stand te houden in de Flevobossen. In het Larservaartbos zijn alle territoria gebaseerd op nestvondsten: driemaal in es en driemaal in populier. In het Larserbos broedden drie paren op nesten in populier en van de overige drie paren is niet zeker welk nest ze bezetten. Het controleren van nesten in een later stadium werd bemoeilijkt door de sterke brandnetelgroei.

Langs de Rassenbeektocht en het Gruttoveld hield zich het hele seizoen een paar op. Op 1 april leken ze geïnteresseerd te zijn in een nest in een wilg, maar tijdens latere bezoeken bleek dit niet bezet.

In het Larserbos werden op twee plekken oude sperwernesten aangetroffen (hier in een beuk), maar een nieuwe nestplek werd niet ontdekt, hoewel er wel Sperwers in het gebied werden gezien. 13 maart 2017 (Willem van Manen).

Meerkoet, N=12

Verreweg het merendeel van de paren broedde in de rietstrook langs de Rassenbeektocht, echter voornamelijk langs de oostkant, buiten het gebied (N=8). In de meeste gevallen werd een nest gevonden of oudervogels met pullen gezien. Langs de slenk in het Gruttoveld vestigden zich in eerste instantie drie paren nabij de aanwezige rietstroken. Ze werden alleen gezien op 22 april en 12 mei, toen er water in de slenk stond. Toen de slenk eenmaal droog stond, waren de Meerkoeten verdwenen.

Scholekster, N=1

Een paar Scholeksters was aanwezig op 22 april en 12 mei langs de oevers van de slenk in het Gruttoveld, toen deze gevuld was met water. Tijdens latere rondes waren ze verdwenen.

Kleine Plevier, N=1

Een fel alarmerend paartje was op 5 juli aanwezig langs de oever van een drooggevalle geul in het Gruttoveld, duidend op jongen.

Kievit, N=5

Verreweg de meeste paren (N=8) bevonden zich op akkers buiten de reservaatgrenzen van het Gruttoveld. In het Gruttoveld hielden paren zich op in de directe omgeving van de slenk. Waarnemingen van de meeste paren werden gedaan op 22 april en 17 mei. Eén van de paren alarmeerde heftig op 7 juni, ten teken dat er jongen aanwezig waren. Alle overige paren waren toen al uit het gebied verdwenen.

Grutto, N=2

Op 1 april bevonden zich twee paren in de aangrenzende zuidwestelijke graslanden en één paar in het reservaat. De twee paren in de graslanden leken al “te zitten” op een nest, of zaten dicht tegen eileg

aan. Deze graslanden bleken op 22 april al te zijn gemaaid, waarop de Grutto's zich hadden verplaatst richting de slenk en aangrenzende graslanden. Hier was water ingepompt en het zag er ideaal uit voor weidevogels. In totaal ging het om vier paren. Helaas kon het water niet vastgehouden worden en was de slenk op 12 mei al behoorlijk opgedroogd. Er was nog één paar aanwezig, dat fel alarmeerde. Mogelijk waren er kleine jongen aanwezig. De overige paren waren verdwenen.

Tureluur, N=1

De Tureluur beleefde een mager jaar in het Gruttoveld. Op 1 april was één paar aanwezig in de aangrenzende zuidwestelijke graslanden. De situatie in het reservaat was op 22 april bijzonder gunstig, vanwege de natte omstandigheden. Er bevonden zich toen vier paren rondom de oevers van de slenk. Op 12 mei was hiervan nog één paar over, dat tijdens de vervolfbezoeken ook was verdwenen.

Turkse Tortel, N=0

Op beide campings in het Larserbos was tenminste één paar Turkse Tortels aanwezig.

Zomertortel, N=4

Alle Zomertortels zongen vanuit dichte en vrij jonge percelen in het Larser- en Larservaartbos. Een vijfde vogel zong op de noordelijke camping in het Larserbos.

Koekoek, N=3

Koekoeken zijn bijzonder schaars geworden, maar desondanks nog steeds moeilijk te tellen, omdat in elk geval de mannetjes grote afstanden kunnen afleggen tussen plekken waar ze roepen. Deze plekken liggen dermate ver uit elkaar dat er ook geen sprake meer kan zijn van uitsluitende waarnemingen.

IJsvogel, N=2

Het territorium in het Larservaartbos is gebaseerd op een enkele vogel op 13 april en twee vogels op 13 mei. Op het oog zijn het zowel het Larservaartbos als het Larserbos bijzonder geschikt voor de soort en is het na de zoveelste zachte winter op rij vreemd dat er niet meer paren voorkomen.

Langs de Rassenbeektocht werd op 22 april en 12 mei een IJsvogel gezien, maar ondanks wat zoekacties in de wal werd geen nestholte gevonden.

Groene Specht, N=0

Op 24 juli werd een luid roepende Groene Specht waargenomen in het zuiden van het Larserbos in de buurt van de schrale zandstrandjes langs de plas. De vogel verplaatste zich snel in de richting van de camping. Op zich is het habitat ter plekke best geschikt voor Groene Spechten, maar met zekerheid betrof dit geen broedvogel en de waarneming is ook door het autoclusterprogramma niet gehonoreerd als territorium.

Wielewaal, N=4

Alle territoria waren gevestigd in grotere percelen populier, min of meer met kroonsluiting.

Ekster, N=2

Eksters werden broedden in de meidoorn- en vlierstruwelen langs de Rassenbeektocht. Elders ontbraken ze.

Zwarte Kraai, N=6

Zwarte Kraaien zijn schaars in het gebied en paren hebben grote territoria. De fusie-afstand van 500 m die wordt aangehouden in het autoclusterprogramma van Sovon leidt tot teveel territoria, gebaseerd op niet-uitsluitende waarnemingen. Om dit te voorkomen zijn waarnemingen op verschillende bezoeken iets dichterbij elkaar geplaatst om tot de juiste clustering te komen. Langs de Rassenbeektocht waren diverse kraaiennesten aanwezig in wilgen, die door twee paren werden benut.

Matkop, N=7

In de twee onderzochte bosgebieden nam de Matkop af of verdween. Langs de Rassenbeektocht bleven ze stabiel. De meidoorn- en vlierstruwelen bleken in trek bij Matkoppen.

Veldleeuwerik, N=0

De Veldleeuwerik verdween uit het reservaat en nam sterk af in de omringende akkers en graslanden bij het Gruttoveld (van 6 naar 1).

Fluiter, N=1

Het territorium is gebaseerd op een zingende en ongepaarde man in het Larserbos op 4 mei. Bij een later bezoek is deze omgeving goed afgezocht, maar een vervolgwaarneming bleef uit. Hoewel de waarneming binnen de datumgrenzen valt, is het waarschijnlijk dat het om een late doortrekker of een zwervende vogel ging. Qua structuur lijken de bossen in Flevoland geschikt voor Fluïters, maar desondanks komen ze er zelden tot broeden.

Grasmus, N=45

De Grasmus bereikte een hoge dichtheid langs de Rassenbeektocht. Ze namen iets toe. De vlier- en meidoornstruwelen in combinatie met brandnetelruigte vormt een ideaal biotoop.

Spotvogel, N=3

Na afwezigheid in 2014 verscheen de Spotvogel weer in een jonge bosje langs de Rassenbeektocht.

Bosrietzanger, N=73, Kleine Karekiet, N=88

Zowel Bosrietzanger als Kleine Karekiet bleven stabiel langs de oevers van de Rassenbeektocht. Bosrietzangers kwamen naast de rietkragen ook voor in brandnetelruigte in combinatie met opslag van vlieren. Kleine Karekieten vonden overjarig nat rietland langs de slenk, sloten en poelen ook interessant.

Grote Lijster, N=10

De talrijkheid van de Grote Lijster in het Larserbos is te danken aan de aanwezigheid van de campings en de schrale strandjes langs de plassen.

Nachtegaal, N=14

In de vlier- en meidoornstruwelen van de Rassenbeektocht was één territorium aanwezig. Gezien het aanwezige geschikt lijkende habitat viel dat hier wat tegen.

Blauwborst, N=8

Verreweg de meeste Blauwborsten zaten langs de rietkragen van de Rassenbeektocht. Opvallend genoeg zit er een dalende lijn in het aantal territoria (1999: 17, 2017: 7). De reden hiervoor is onduidelijk.

Roodborsttapuit, N=2

Roodborsttapuiten werden vastgesteld in de meidoorn- en vlierstruwelen van de Rassenbeektocht en in de graslanden van het Gruttoveld. Ze namen hier iets toe (van 1 naar 2 paar).

Gele Kwikstaart, N=5

De Gele Kwikstaart werd in 2014 voor het eerst vastgesteld in het Gruttoveld, toen met 6 paren. Ze zijn aardig stabiel gebleven. De paartjes meden het hoge gras in het centrale deel van het reservaat en hielden zich op langs de oevers van de slenk en geulen die waren gegraven.

Graspieper, N=6

De Graspieper begint een aardig zorgkindje te worden in het Gruttoveld. Sinds 1999 is de stand meer dan gehalveerd. Territoria bevonden zich vooral rondom de slenk en langs de dijkjes in het reservaat. Het hoge gras in het centrale deel werd gemeden, net zoals bij de Gele Kwikstaart.

Kneu, N=12

Opvallend is de toename van de Kneu langs de Rassenbeektocht en in het Gruttoveld. Kennelijk vormen de vlier- en meidoornstruwelen in combinatie met brandnetelruigtes en extensief grasland een ideaal biotoop voor ze. In de onderzochte bossen bleven ze stabiel.

Rietgors, N=18

De afname van de Rietgors komt met name op conto van de graslanden (van 16 naar 5). Langs de oevers van de Rassenbeektocht namen ze juist toe (van 3 naar 8). In 2014 zaten veel Rietgorzen langs de oevers van de sloten en geulen in het reservaat. Hier is vaak wat rietopslag of andere hogere vegetatie aanwezig (pitrus). In 2017 was dit voor een deel niet het geval, omdat de oevers in de vestigingsfase kaal waren. Ze waren uitgediept en de oevers waren natuurvriendelijk ingericht.

4.4. Enkele waarnemingen van niet-broedvogels

Grote Zilverreiger: 12 mei: 1 ex. foeragerend in een geul in het Gruttoveld.
Wintertaling: 1 april: twee paar in de Rassenbeektocht.
Blauwe Kiekendief: 1 april: ringtail jagend Gruttoveld.
Torenavalk: 5 juli: jagend paar Gruttoveld.
Slechtvalk: 22 april: jagende man Gruttoveld.
Kluut: 17 mei: twee paar langs de oevers van de slenk, Gruttoveld.
Kemphaan: 22 april: 3 exx. slenk Gruttoveld.
Watersnip: 1 april: 6 exx. graslanden Gruttoveld, 22 april: 4 exx. graslanden Gruttoveld.
Witgatje: 1 april: 2 exx. graslanden Gruttoveld, 22 april: 1 ex. graslanden Gruttoveld, 7 juni: 1 ex. raslanden Gruttoveld, 5 juli: 1 ex. graslanden Gruttoveld.
Groenpootruiter: 22 april: 2 exx. graslanden Gruttoveld, 12 mei: 2 exx. graslanden Gruttoveld.
Oeverloper: 12 mei: 3 exx. graslanden Gruttoveld.
Bosruiter: 12 mei: 1 exx. slenk Gruttoveld.
Kokmeeuw: 12 mei: 8 exx. slenk Gruttoveld, 7 juni: 4 exx. slenk Gruttoveld, 5 juni: 1 ex. slenk Gruttoveld.
Zwartkopmeeuw: 22 april: 2 exx. overvliegend Gruttoveld.
Kleine Mantelmeeuw: 7 juni: alarmerend paar Gruttoveld.

Overige soorten

Ree: geit in het Gruttoveld op 12 mei.
Haas: aanwezig in Gruttoveld op 1 april (2), 22 april (3), 12 mei (3), 7 juni (4) en 5 juli (1).
Vos: belopen burcht in de wal van de Rassenbeektochtstrook ter hoogte van de windmolens (zie foto).

Belopen burcht van de vos in de wal van de Rassenbeektochtstrook, 7 juni 2017 (Symen Deuzeman)

5. Evaluatie

Binnen de provincie Flevoland vormen de terreinen van Het Flevo-landschap en de overige natuurbeherende organisaties oases van vogelrijkdom in het agrarische landschap, dat inmiddels nagenoeg vrij is van broedvogels en waarschijnlijk ook van ander leven, met uitzondering van de geteelde gewassen. Dit gaat ook op voor de in 2017 gekarteerde terreinen.

Binnen de terreinen ontwikkelt zich een broedvogelpopulatie die qua zwaartepunt zich steeds meer in de richting van bosvogels beweegt. Dit is een logisch gevolg van de pijlsnelle successie op de rijke bodem. Hier en daar kan deze successie worden afgeremd door kappen van bos of door afgraven of begrazen van terreinen, maar helemaal teruggaan naar de stadia die voorkwamen kort na de drooglegging van de polders is niet mogelijk. Enerzijds heeft dit te maken met abiotische factoren als zoutgehaltes en waterstand, anderzijds doordat de bronpopulaties van de typische broedvogels van vroege successiestadia steeds ijler en op grotere afstand geraken. Deze ontwikkelingen zijn zeer omvangrijk en moeilijk tegen te gaan op de schaal van de relatief kleine natuurgebieden, zoals bijvoorbeeld het Gruttoveld.

De bosvogelpopulaties kunnen floreren dankzij een achterland van ouder wordende bossen op het oude land en in de polder zelf. Bij veel bossoorten als Grote Bonte Specht en Appelvink zijn de populaties inmiddels verzadigd en vindt nog maar mondjesmaat toename, en soms zelfs lichte afname plaats vanwege lokale veranderingen in het gebied, zoals kap van bos, of door dichtheidsafhankelijke regulatie. Andere soorten als Wespandief, Bosuil en Boomklever koloniseren het gebied veel langzamer en kunnen nog steeds toenemen. De Middelste Bonte Specht heeft de polders zelfs nog niet bereikt (www.waarneming.nl), maar gaat zich er zonder twijfel vestigen in de toekomst.

Vanwege het hoog opschietende bos, worden open plekken en sloten in het Larserbos in toenemende mate en verdwijnen de soorten van ruigte en struweel, om plaats te maken voor bosvogels. 13 april 2017 (Willem van Manen).

6. Literatuur

- van Beusekom R., Huigen P., Hustings F., de Pater K. & Thissen J. (red) 2005. Rode Lijst van de Nederlandse Broedvogels. Tirion Uitgevers B.V., Baarn.
- Deuzeman S. 2015. Broedvogels van het Gorzenveld, Gruttoveld en de Rassenbeektocht in 2014. Sovon-rapport 2015/13 . Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- van Dijk A.J. & Boele A. 2011. Handleiding SOVON Broedvogelonderzoek. SOVON Vogelonderzoek, Nijmegen.
- Hustings M.F.H., Kwak R.G.M., Opdam P.F.M. & Reijnen M.J.S.M. 1985. Vogelinventarisatie. PUDOC, Wageningen en Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels. Zeist.
- Jalving R., van Beusekom R.F.J. & Wymenga E. 2000. Broedvogels in een aantal natuurresevaten van het Flevo-landschap in 1999. A&w-rapport 224. Altenburg & Wymenga, Veenwouden.
- Koopmans M. & Jalving R. 2001. Broedvogels in een aantal natuurresevaten van het Flevo-landschap in 2000. A&W-rapport 2062. Altenburg & Wymenga, Veenwouden.
- van Manen W. & Deuzeman S. 2011. Broedvogels van enkele terreinen van Het Flevo-landschap in 2011. SOVON-inventarisatierapport 2011/28. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Sikkema M. & Koopmans M. 2010. Flora en fauna in het Larserbos in 2009. A&W-rapport 1331. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden.

Bijlage 1. Vastgestelde aantallen van een aantal soorten in het Gruttoveld.

Ng= Niet geteld, - = waarschijnlijk niet geteld, + = aanwezig als broedvogel in onbekend aantal.

Bij type telling: n = nestentelling (systematisch afgelopen), n* = nestentelling alleen in zuidelijke helft van het gebied, t = territoriumkartering.

Jaar	1974	1975	1976	1977	1978	1985	1987	1988	1988	1989	1990	1990	1992	1992	1993	1993	1994	1994	1995	1996	1997	1998	1999	1999	2000	2001	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2014	2017			
Soort/type telling	n*	n*	n*	n*	n*	n	n	n	t	n	n	n	n	n	n	n	n	n	n	n	n	n	n	n	n	n	t	t	t	t	t	t	t	t	t	t			
Krakeend	-	-	-	-	-	-	-	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	8	5	5	8	6	6	7	3	8	8				
Wintertaling	-	-	-	-	-	-	-	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	-	-	-	1	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0			
Slobeend	-	-	-	-	3	1	0	-	1	1	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	0	0	1	0	3	0	1	1	0	0	0			
Kuifeend	-	-	-	-	-	-	-	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0	-	-	-	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1		
Scholekster	-	-	-	-	-	-	-	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	0	1	1	0	1	0	0	0	0	1	1	1		
Kluut	-	-	-	-	-	-	1	0	-	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	-	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	
Kievit	1	1	-	8	5	12	14	2	11	13	-	9	19	0	0	1	6	4	-	1	4	2	6	8	9	4	7	16	9	5	5	5	5	5	5	5	5		
Grutto	6	1	1	7	19	29	10	2	7	28	4	15	6	3	4	7	5	1	0	0	3	0	2	1	6	4	3	5	3	2	2	2	2	2	2	2	2		
Tureluur	-	-	-	3	-	-	0	-	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	1	2	3	1	1	0	4	4	1	1	0	4	4	1	1		
Veidleuwerik	1	-	-	3	-	-	13	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	3	2	2	1	2	2	0	1	1	0	1	1	0	1	1	0		
Graspieper	-	-	-	-	2	-	10	1	3	-	2	7	3	-	2	16	-	1	3	23	29	19	22	17	13	15	14	8	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	
Gele Kwikstaart	-	-	-	-	-	-	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	0	0	1	0	1	0	1	0	1	0	1	0	1	0	1	0	
Knobbelzwaan	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	0	0	1	-	-	-	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Bergeend	-	-	-	-	-	-	0	-	0	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
Kwartel	-	-	-	-	-	-	0	-	0	-	-	-	-	-	-	0	-	-	-	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bontbekplevier	-	-	-	-	-	-	0	-	0	-	-	-	-	-	-	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Kleine Plevier	-	-	-	-	-	-	0	-	0	-	-	-	-	-	-	0	-	-	-	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Wilde Eend	-	1	-	1	-	1	0	-	1	0	-	1	1	-	1	+	-	1	+	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	
Meerkoet	1	5	2	5	1	1	1	1	7	5	2	1	6	3	-	3	5	2	+	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	
Grauwe Gans	-	-	-	-	-	-	0	-	0	-	-	-	-	-	-	0	-	-	-	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng
Rietgors	-	-	-	-	-	-	1	?	-	-	-	-	-	-	-	?	-	-	-	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	
Witte Kwikstaart	-	-	-	-	-	-	?	?	-	-	-	-	-	-	-	?	-	-	-	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	ng	
Paapje	-	-	-	-	-	-	0	-	0	-	-	-	-	-	-	0	-	-	-	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	

Bijlage 2. Verspreidingskaarten 2017

Uit deze PDF zijn de stippenkaarten verwijderd. Voor aanvullende gegevens kunt u contact opnemen met Petra Verburg (petra.verburg@sovon.nl)

In opdracht van:

N a t u u r d i c h t b i j

HET FLEVO LANDSCHAP

Sovon Vogelonderzoek Nederland

Postbus 6521
6503 GA Nijmegen
Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen
T (024) 7 410 410

E info@sovon.nl
I www.sovon.nl

